

E. U. de Enfermaría (Pontevedra)

E.U. DE ENFERMERIA DE PONTEVEDRA

Grao en Enfermaría

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
P51G140V01101	Anatomía humana: Anatomía humana	1c	9
P51G140V01102	Psicoloxía: Psicoloxía	1c	9
P51G140V01103	Bioquímica: Bioquímica	1c	6
P51G140V01104	Enfermaría comunitaria I	1c	6
P51G140V01105	Fisioloxía: Fisioloxía	2c	9
P51G140V01106	Estatística: Estatística	2c	6
P51G140V01107	Fundamentos de enfermaría	2c	9
P51G140V01108	Idioma moderno: Inglés técnico	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS

Anatomía humana: Anatomía humana

Materia	Anatomía humana: Anatomía humana			
Código	P51G140V01101			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	Sánchez Santos, Raquel			
Profesorado	Sánchez Santos, Raquel			
Correo-e	anatomiapontevedra@gmail.com			
Web	http://www.enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	A anatomía abarca todas aquelas ramas do coñecemento nas que compete o estudo da estrutura do corpo. A materia de Anatomía dentro dos estudos de grao de Enfermaría ten unha relevancia especial xa que abarca o estudo das diferentes partes do corpo (anatomía rexional ou topográfica), da función dos sistemas (anatomía sistemática), da arquitectura dos tecidos (histoloxía), das células (*citología) e dos períodos de desenvolvemento do individuo *prenatal (*embriología) e *postnatal (*ontogenia). O estudante de enfermaría debe comprender que o coñecemento da anatomía lle é necesario para unha boa práctica da enfermaría, xa que será incapaz de examinar a un paciente con eficacia e recoñecer as súas anormalidades sen un perfecto coñecemento do individuo normal.			

Competencias

Código	
B1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
B2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
B3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría
B4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural
B5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas
C1	Coñecer e identificar a estrutura e función do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Ser capaz de comprender a terminoloxía anatómica esencial	B1	C1	D1 D3 D7
Ser capaz de comprender a *anatomia descritiva e *topografica aplicada aos diversos sistemas que integran o ser humano	B2 B3	C1	D4 D7 D9 D11
Ser capaz de utilizar, de forma apropiada, os conceptos básicos adquiridos sobre as estruturas dos diversos órganos e sistemas que compoñen o corpo humano	B1 B2 B3 B4 B5	C1	D1 D2 D3 D4 D7 D9

Contidos	
Tema	
*CITLOGÍA	
	Definición de célula Historia da célula Estrutura celular Características funcionais
2. *EMBRIOLOGÍA	Introdución *Meiosis *Gametogénesis *Gametos. Fecundación *Segmentación *Blástula: *blastocele, *trofoblasto, *embrioblasto, fase final da *segmentación Desenvolvemento embrionario
3. *HISTOLOXÍA	Definición Tipos tecidos Matriz *extracelular: tipos, funcións Tecido *epitelial Tecido *conectivo Tecido muscular Tecido nervioso
4. CONCEPTOS DE ANATOMÍA HUMANA: CONCEPTOS BÁSICOS, POSICIÓN ANATÓMICA, PUNTOS DE REFERENCIA	Pel: definición, histoloxía da pel, capas da pel, rexeneración *dermoepidérmica, *Anejos da pel: pelo, uñas, *glándulas *sebáceas, *glándulas *sudoríparas, *glándulas *ceruminosas Graxa corporal: tipos e localización, graxa *parda Cavidades corporais: dorsal (cranial, *espinal), *ventral (torácica, *abdominopélvica). Cavidade torácica: *Diafragma (morfoloxía, función, *inervación), cavidade *pleural (*neumotórax, derrame *pleural. *Mediastino: superior, medio e inferior.Timo. Cavidade abdominal. Cavidade *pélvica. *Retroperitoneo Posición anatómica: plano *sagital, plano *coronal, plano *axial, *Terminos anatómicos e puntos de referencia (visión anterior e posterior). Rexións do abdome. Anatomía topográfica: láminas e modelos anatómicos

5. APARELLO LOCOMOTOR	5.1 ÓSOS Divisións do esqueleto: *axial e *apendicular. Tipos de ósos. Características morfolóxicas de cada óso Cranio: suturas, seos *paranasales, articulacións, peculiaridades *do cranio *fetal Ósos da cara: articulacións, *orbitas oculares, fracturas de ósos faciais óso *hioides Columna vertebral: vertebras cervicais, dorsais, lumbares e sacras, articulacións vertebrais, atlas e *axis. Tórax: *esternón e costelas Extremidade superior: *escápula, *humero, *cubito, radio, articulacións, cintura *escapular, ósos de mánoa Extremidade inferior: cintura *pélvica, *fémur, *rótula, morna, peroné, estreito superior e inferior dá *pelvis (importancia non parto), ósos do *tarso e pé. 5.2 MÚSCULOS -Estrutura do *musculo *esquelético: *Aponeurosis, *vainas *tendinosas. Tipos de músculos. Inserción musculares -Accións musculares: *agonista, *antagonista, *sinérgicos, *fijadores. Pancas -Morfoloxía e función de: - músculos da expresión facial - músculos da *masticación - músculos que moven a cabeza - músculos do tórax - músculos da parede abdominal - músculos das costas: *Trapecio. Nervio *espinal. *Musculo dorsal ancho - músculos do chan da *pelvis. Triángulo *urogenital. Triángulo anal. Debilidade do chan *pélvico. Fisioterapia do chan *pélvico, exercicios de *Kegel - músculos do membro superior: cintura *escapular (morfoloxía de cada músculo e función). *Pectoral maior. *Inervación. Músculos que moven o brazo. *Manguito dos *rotadores (ombreiro doloroso). Músculos que moven o antebrazo. Músculos de boneca e man *extrínsecos e *intrínsecos Nervio radial: ramas motoras. Nervio *cubital. Síndrome de túnel *carpiano -Músculos do membro inferior: Músculos que moven coxa e perna (morfoloxía, función e *inervación). Inxección *intramuscular. Lesión de *aductores. -Músculos que moven a perna. Pata de *ganso. Oco *poplíteo. Músculos que moven o pé: *intrínsecos e *extrínsecos. Tendón de Aquiles. *Aponeurosis plantar. Postura ergonómica. Coidado da ergonomía no traballo diario de Enfermaría: quirófano, consulta, planta 5.3 ARTICULACIÓNS Clasificación estrutural e funcional Articulacións *fibrosas: *sindesmosis, suturas, *gonfosis Articulacións *cartilaginosas Articulacións *sinoviales Articulacións *uniaxiales, *biaxiales e *multiaxiales Compoñentes, función, *luxación de: -Articulación do ombreiro -Articulación do cóbado -Articulacións *radiocarpianas -Articulacións mano -Cadeira - Xeonllo: exploración de ligamentos - Nocello - Articulacións vertebrais: compoñentes, función

6. SISTEMA *CARDIOCIRCULATORIO	6.1 CORAZÓN -Corazón -Anatomía topográfica do corazón -Cubertas do corazón -Sistema circulatorio -Parede cardíaca -Cavidades cardíacas e *septos -Válvulas cardíacas -Movementos cardíacos -Ruídos cardíacos. *Soplos -Fluxo de sángrea -Sistema de condución do corazón 6.2 ARTERIAS E VEAS -Tipos de vasos sanguíneos. Estrutura dos vasos sanguíneos. Capas. -Tipos de arterias. *Anastomosis vasculares -*Capilares. -Tipos de veas. *Varices. *Anastomosis *venosas.
7. APARELLO RESPIRATORIO	Funcións: intercambio *gaseoso, distribución e quecemento do aire. *Humidificación. Regulación do *PH. -*Tracto respiratorio inferior -*Tracto respiratorio superior
8. APARELLO *DIXESTIVO	Papel do sistema dixestivo :dixestión mecánica, dixestión química -Órganos do sistema dixestivo. Anatomía topográfica -Parede do *tracto *gastrointestinal: capas, variacións nas capas en cada zona do tubo dixestivo (esófago, *estomago, *duodeno, intestino delgado, intestino groso) -Boca: estruturas -*Faringe: *deglución -Esófago: localización, estrutura, función -Estómago -Intestino delgado -Intestino groso *HIGADO: -localización, morfoloxía e *subdivisiones *PANCREAS -Localización, morfoloxía e zonas
9. APARELLO *XÉNITO-*URINARIO	SISTEMA REPRODUTOR FEMININO -Funcións: reprodución, produción de *gametos, nutrición e protección do feto durante o seu desenvolvemento e tras o nacemento - Estrutura: órganos esenciais e accesorios SISTEMA REPRODUTOR MASCULINO -Localización topográfica. -Órganos esenciais, órganos accesorios APARELLO *URINARIO Morfoloxía e órganos que o constitúen
10. SISTEMA *ENDOCRINO	-Funcións do sistema *endocrino -Comparativa entre o sistema *endocrino e o sistema nervioso -*Organos diana -Principais *glándulas *endocrinas.Hormonas *Hipofisis *Tiroides *Glandulas *paratiroides *Glanduals *suprarrenales. Outras *glandulas *endocrinas
11. ÓRGANOS DOS SENTIDOS	-Receptores sensoriais. -Sensacións da pel -Receptores de estiramento -Sentido do olfacto -Sentido do gusto -Sentido do oído e do equilibrio: oído, audición e equilibrio -Visión: o ollo. Capa *fibrosa, capa vascular, capa interna. Globo ocular.

12. SISTEMA NERVIOSO CENTRAL E PERIFÉRICO	12. SISTEMA NERVIOSO CENTRAL E PERIFÉRICO SISTEMA NERVIOSO CENTRAL -Funcións xerais do *SNC -Cubertas do *encéfalo e a medula *espinal -Liquido *cefalorraquídeo -*Medula *espinal -*Encéfalo -Cerebro: estrutura e especialización SISTEMA NERVIOSO *PERIFERICO -orixe embrionaria. Función - *subdivisiones: *somático, autónomo ou vexetativo, nervios periféricos - Sistema Nervioso Periférico *Somático

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	8	40	48
Presentación	2	10	12
Lección maxistral	60	90	150
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	2	4
Traballo	1	4	5
Exame de preguntas obxectivas	1	1	2
Práctica de laboratorio	1	3	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminario	Clases interactivas relacionadas cos contidos da materia: elaboración de plans de coidados, discusión de casos clínicos, planificación de traballos individuais ou en grupo, etc.
Presentación	Exposición en público por parte dos alumnos dun tema que estudarían en grupo con maior profundidade e que explicarán ao resto dos alumnos para aumentar os seus coñecementos sobre ese tema concreto
Lección maxistral	Exposicións teóricas por parte do profesor dos temas do Programa con apoio audiovisual.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Nos seminarios utilizásese material didáctico que inclúe tecido real óseo; modelos anatómicos virtuais ou modelos de material plástico para que os alumnos poidan adquirir as competencias esixidas con maior facilidade
Presentación	Os alumnos terán a oportunidade de presentar unha parte do seu traballo *grupal de forma oral ao resto da clase apoiándose en medios audiovisuais

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Seminario	Exame de figuras e preguntas curtas prácticas: temas 1 a 6 e tema 12: 15-11-2018 as 16 horas; resto do temario: 8-01-2019 as 16 horas Na segunda oportunidade realizarase na data: 27-06-2019 as 16h.	20	B1 C1 D1 B3 D2 B5 D3 D4 D7 D9 D11
Presentación	Presentación e exposición a toda a clase do tema asignado para o traballo en grupo, de forma individual	5	D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11

Exame de preguntas de desenvolvemento	Proba final: preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa. Realizarase: temas 1 a 6 e tema 12: 15-XI-2018 ás 16H; resto do temario: 8-01-2019 as 16h Na segunda oportunidade realizarase na data: 27-06-2019 as 16h.	30		C1	D1 D2 D3
Traballo	Traballos en grupo	5	B2 B3	C1	D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11
Exame de preguntas obxectivas	Proba final: Realizarase: temas 1 a 6 e tema 12: 15-11-2018 as 16h; resto do temario: 08-01-2019 as 16h. Na segunda oportunidade realizarase na data: 27-06-2019 as 16h.	35		C1	
Práctica de laboratorio	Exame práctico de identificación de estruturas anatómicas (ex: ósos): 09/10/2018 16h na primeira oportunidade e na segunda oportunidade realizarase na data: 27-06-2019 as 16h.	5		C1	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Na primeira oportunidade, para alcanzar o aprobado é necesario obter na proba escrita de test e resposta longa un 50%; como mínimo (sobre 10 puntos). Esta puntuación suporá, como queda devandito, o 65 % da cualificación final. Unha vez superada esta nota sumaránselle as obtidas nos traballos persoais (ata 1 puntos) e nas probas prácticas dos seminarios (exame de figuras e exame de ósos (ata 2,5);Na segunda oportunidade, de non realizar os traballos, a cualificación final obterase unicamente da proba escrita e dos exames prácticos dos seminarios que se realizarán nunha data única común;

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Thibodeau-Patton, **Anatomía y Fisiología**, 7ª-15ª,

Tórtora-Grabowosky, **Principios de Anatomía y Fisiología**, 9ª,

Frank H. Netter, **Atlas de Anatomía Humana**, 5ª,

3DMedical.com, **Essential Anatomy**, 5,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioloxía: Fisioloxía/P51G140V01105
Fundamentos de enfermaría/P51G140V01107
Enfermaría clínica I/P51G140V01204
Enfermaría clínica II/P51G140V01205
Introdución á enfermaría clínica/P51G140V01201
Prácticas clínicas I/P51G140V01208

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Bioquímica: Bioquímica/P51G140V01103
Enfermaría comunitaria I/P51G140V01104
Fisioloxía: Fisioloxía/P51G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Psicoloxía: Psicoloxía				
Materia	Psicoloxía: Psicoloxía			
Código	P51G140V01102			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	Romero Insua, María Dora			
Profesorado	Romero Insua, María Dora			
Correo-e	dora_insua@yahoo.es			
Web	http://www.enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	Finalizado o proceso de ensinanza-aprendizaxe de psicoloxía, o alumnado deberá contar cos coñecementos necesarios que lle capaciten para integralos na prestación dos coidados integrais as persoas ante as diferentes situacións de saúde-enfermidade. Igualmente estará capacitado para establecer e realizar unha relación comunicativa eficaz coa persoa enferma, familia e grupo. Nesta materia tamén se describen os problemas psicolóxicos asociados a situacións especiais: a enfermidade crónica aguda, as reaccións a enfermidade irreversibel, asi como os aspectos psicosociais a hospitalización, respostas de afrontamento a enfermidade e cómo afrontar os diferentes tipos de pérdida.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural
B7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional
B8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade
B9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas
B11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde
B17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial
C9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.
C10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións de saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións adecuadas para proporcionar axuda nas mesmas.
C12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
C14	Coñecer e identificar os problemas psicolóxicos e físicos derivados da violencia de xénero para capacitar a/o estudante na prevención, a detección precoz, a asistencia, e a rehabilitación das vítimas desta forma de violencia.
C50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Saber comprender as bases psicolóxicas clásicas e as súas relacións coa enfermaría.	A1 A2 A3 A4 A5	B4 B7 B8 B9 B11 B17	C9 C10 C12 C14 C50	D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11
Ser capaz de aplicar o pensamento científico a vida cotidián e laboral.	A3 A4 A5		C50	D1 D2 D3 D4 D7

Contidos	
Tema	
1. Descripción e marco conceptual da enfermaría psicosocial:	Introducción. Aproximacións ao estudo da persoa. A psicoloxia como ferramenta básica para enfermaría. A Psicoloxía científica. Principais escolas da psicoloxía. Tendencias que formaron a psicoloxía actual. Bases psicolóxicas da conduta. A estructura do sistema nervioso e funcións psíquicas. Cerebro,cognición e conduta. A psicoloxía no ámbito da enfermaría.
2. Identificación dos fenómenos psicosociais:	Pensamento e linguaxe. Introducción. Concepto de pensamento. Razonamento, solución de problemas, formación de conceptos. Relación entre pensamento e linguaxe. Papel do linguaxe no comportamento humano. Diagnósticos NANDA. Memoria e olvido Introducción. definición de memoria. Tipos de memoria.Bases biolóxicas da memoria.O olvido. Teorías. Alteracións da memoria. Exploración da memoria.Memoria e envellecemento. O olvido. A intelixencia. Teorías da intelixencia.Intelixencia emocional. Diagnósticos NANDA. Motivación.Clasificación dos motivos. Modelos teóricos. Afectividade, sentimentos e emocións. Relación entre emoción e conducta. Diagnósticos NANDA. Psicoloxía da personalidade. Introducción Concepto de personalidade. Funcións da personalidade. Estudio da personalidade. Teorías da personalidade. Resiliencia. Avaliación da personalidade. Diagnósticos NANDA. Aprendizaxe.Paradigmas básicos do aprendizaxe. Conductas aprendidas. Tipos de aprendizaxe. Indefensión aprendida. Aplicacións prácticas das teorías do aprendizaxe. Ansiedade e o estrés como compoñentes básicos do enfermar. Tipos de axentes estresantes. Síndrome de estrés profesional. Métodos de afrontamento o estrés. Diagnósticos NANDA.
3. Habilidades básicas de comunicación eficaz	A comunicación. Normas para unha comunicación eficaz en enfermaría. Formas, métodos e perturbacións. A comunicación persuasiva, non verbal. Barreiras. Asertividade. Escoita activa. Actitudes que favorecen a escoita activa. Habilidades da comunicación interpersonal. A comunicación en enfermaría. Técnicas de comunicación e relación de axuda. A comunicación de malas noticias. Diagnósticos NANDA.
4. Fases do desenvolvemento evolutivo desde o punto de vista psicosocial:	Psicoloxía evolutiva. Principais autores/as. Etapas. Infancia.O apego. O xogo. Adolescencia, período de búsqueda da identidade. Idade adulta.Vellez. Soedade e saúde. Afrontamento e adaptación o cambio.Diagnósticos NANDA.

5. Actitudes e coñecementos básicos da relación terapéutica	A enfermidade e o seu impacto psicolóxico. Representación mental da enfermidade. Enfermidade crónica e aguda. Estratexias de afrontamento. Papel da enfermaría. Aspectos psicosociais da hospitalización.Características psicolóxicas da persoa enferma.Respostas ante a enfermidade e a hospitalización.O Hospital como escenario ameazante. Características psicolóxicas das enfermidades de cancro, crónica, diabetes, hipertensión. Respostas de afrontamento.Modelos cognitivos-conductuais de aplicación o medio hospitalario.
6. Aspectos psicolóxicos das persoas usuarias nos coidados de saúde:	Mecanismos psicolóxicos da curación Psicoterapia. Concepto. Principios elementais da psicoterapia. Clasificacións. Grupos de autoaxuda. Características dos grupos de autoaxuda. Implicación emocional da profesional de enfermaría. Apoio psicoemocional ao paciente e a familia. A relación de axuda. Fases da relación de axuda. Habilidades da relación de axuda. Autenticidade e congruencia.Características. Aspectos psicosociaiais do dolor. Tipos de door. Factores que influien na percepción e expresión da door Valoración de enfermaría. O duelo.Tipos de duelo. Etapas do proceso de duelo. Diagnósticos NANDA. A familia. O sistema familiar. A estructura da familia. Genograma familiar. Funcións básicas da familia. Factores de risco e protectores da familia O sistema familiar. Indicadores do estado da saúde familiar. Técnicas de relaxación: respiración, visualización, control emocional, a relaxación muscular progresiva de Edmund Jacobson.
7. Aspectos psicolóxicos, físicos e sociais da violencia de xénero.	Bases conceptuais da Violencia de Xénero. A estrutura social como facilitadora da Violencia de Xénero. Indicadores de risco da violencia de xénero. Prevención da violencia. Factores Protectores. Protocolos de actuación na abordaxe integral da violencia de xénero. Actuación de enfermería fronte a violencia de xénero. Diagnósticos NANDA.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	55	110	165
Traballos de aula	14	28	42
Traballo tutelado	3	3	6
Presentación	4	6	10
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Probas de resposta curta	1	0	1
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.			

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	A sesión maxistral vai ser a técnica docente habitual, co apoio de medios audiovisuais e exposición de casos prácticos, pretendendo favorecer a implicación e participación do alumnado. Planificación de traballos a desenvolver polo alumnado.
Traballos de aula	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución. Exercicios realizados no aula sobre os contidos da materia. Estudos de casos das situacións más cotidiás que se poden presentar na relación enfermeira- paciente.
Traballo tutelado	Realizaránse traballos sobre os contidos da materia, distribuíndo ao alumnado en 6 grupos, nos que se realiza o entrenamento guiado e tutela por parte da profesora, e onde se fomenta a adquisición de autocritica a e heterocritica, baseandose na aprendizaxe en base a problemas do ámbito das ciencias da saúde.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante a docente e a clase dun tema sobre contidos da materia desenvolvido polo grupo en formato power-point donde se presenta o resto da clase os resultados do traballo realizado, sendo obrigatoria a asistencia polo resto da clase a estas presentacións.

Atención personalizada	
Metodoloxías	**Descrición**
Lección maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, explicación das bases teóricas e realización de preguntas obxectivas que alumnado ten que desenvolver.

Presentación	Para facer as presentación correspondentes é necesario a realización previa de apoio individualizado para asegurar a calidade dos contidos e material a presentar.O finalizar entregarase en soporte dixital todo o traballo realizado nesta metodoloxía.
Traballos de aula	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótesis, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e entrenarse en procedimentos alternativos de solución. Avaliandose as respostas correctas ante as preguntas plantexadas.
Traballo tutelado	Precisase a dirección e seguimento persoal das persoas integrantes do grupo para o logro dos obxectivos plantexados nesta metololoxía. Presentación en Power-point dun tema de clase e titorizado con sesións obligatorias.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballos de aula	Exercicios realizados na aula sobre os contidos da materia. Estudos de casos das situacións máis cotidiás que se poden presentar na relación enfermeira-paciente. Avaliarase a participación e os coñecementos adquiridos a través destas prácticas. Rexistraranse as repostas correctas dadas polo alumnado. A avaliación desta metodoloxía desenvolverase o 27 de novembro de 2018 as 12 horas.	5	A4 B4 B7 B8 C10 C12 C14 C50 D1 D4 D7
Traballo tutelado	Proba obrigatoria e avalíase individualmente. Necesitase o 50% do valor desde proba para superar a materia. Cada alumno/a, fará 3 horas presenciais obrigatorias. Ao finalizar as sesións o alumnado fará entrega dun documento escrito. Na segunda oportunidade,avaliarase de maneira individual o traballo tutelado e a súa presentación na data do 26 de xuño de 2019 ás 12 horas.	15	B4 B7 B8 C10 C14 D1 D2 D3 D4 D7
Presentación	Presentarase o realizado nas sesións do traballo tutelado. A exposición é obrigatoria e avalíase individualmente. Necesitase o 50% do valor da proba para superar a materia. As datas de presentación/exposición serán en horario de clase os días 11,12 e 13 de decembro de 2018. Na segunda oportunidade, avaliarase de maneira individual a presentación do traballo tutelado na data de 26 de xuño ás 12 horas de 2019.	20	A1 A2 A3 A4 A5 C9 C10 C12 C14 C50 D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11
Exame de preguntas obxectivas	Proba final: realización de probas de coñecementos e de relacións entre temas e conceptos. Para aprobar a materia, e necesario que o estudantado alcance unha cualificación dun 50 % do valor desta proba. Nesta modalidade obxetiva cada duas preguntas con resposta errónea elimina unha pregunta correcta. A realización desta proba será a primeira oportunidade no mes de xaneiro o día 11 de xaneiro as 10 horas de 2019. A data da 2ª oportunidade será o día 26 de xuño as 10 horas de 2019.	40	A1 A2 A3 A4 A5 B4 B7 B8 B9 B11 B17 C9 C10 C12 C14 C50 D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11
Probas de resposta curta	Proba final: debe responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia. O aprobado nesta proba conséguese cun 50% do seu valor. A realización desta proba será a primeira oportunidade o día 11 de xaneiro de 2019 ás 10h. A data da 2ª oportunidade será o día 26 de xuño as 10 horas de 2019.	20	A1 A2 A3 A4 A5 B4 B7 B8 B9 B11 B17 C9 C10 C12 C14 C50 D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Mª Dolores Rodríguez, Luís Mayor, Carmen Pérez, **Manual CTO de enfermería. Enfermería Psicosocial**, CTO Editorial,

Scott O. Lilienfeld, Steven Jay Lynn et al., **Psicología una introducción**, Pearson,

Calixto Plumed Moreno, **Psicología general**, DAE,

Neil Niven, **Psicología en enfermería**, Manual moderno,

Latorre Postigo, J.M, **Ciencias Psicosociales aplicadas I**, Síntesis, Madrid,

Latorre Postigo, J.M, **Ciencias Psicosociales aplicadas II**, Editorial Síntesis, Madrid,

Llor, B. y col., **Ciencias Psicosociales aplicadas a la salud**, Interamericana. McGraw-Hill, Nueva York,

Tazón, P. y col, **Ciencias psicosociales**, Masson, Barcelona,

Nieto, J. y col, **Psicología para Ciencias de la Salud. Estudio del comportamiento humano ante la enfermedad**, McGraw Hill, Interamericana, Madrid,

Novel, G. y col, **Enfermería Psicosocial y Salud Mental**, . Masson, S.A, Barcelona,
Hoffman, L. y col, **Psicología del desarrollo hoy**, 2 vol. McGraw Hill, Madrid,
Bayés,R, **Psicología oncológica**, Martínez Roca,
Santiago de Torres, J., **Procesos Psicológicos Básicos**, McGraw-Hill,
Cibanal, Juan, **Interrelación del profesional de Enfermería con el paciente**, Doyma,
Bernis C, López R, Prado,(Eds), **La salud de las mujeres en el umbral del siglo XXI**, Ediciones UAM,
psicodoc.copmadrid.org/psicodoc.htm,
Colegio oficial de Psicologos, www.cop.es,
Dorsch,F, **Diccionario de psicología**, Herder,
enfermeros.org/revista/,
www.index-f.com/index-enfermeria/revista.php,
López Zafra E, **Violencia conta las mujeres: descripción e intervención biopsicosocial.**,
Ríos, M. I., Carrillo, C., Sabuco, E., **Resiliencia y Síndrome de Burnout en estudiantes de enfermería y su relación con variables sociodemográficas y de relación interpersonal**, International Journal of Psychological Research,
María Teresa Almendro Marín, **Perspectivas actuales en el abordaje de la violencia contra las mujeres desde la Psicología: análisis bibliométrico**, Informació psicològica,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Bioquímica: Bioquímica				
Materia	Bioquímica: Bioquímica			
Código	P51G140V01103			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	Tarrio Yáñez, Nuria			
Profesorado	Tarrio Yáñez, Nuria			
Correo-e	nuriaty@gmail.com			
Web	http://www.enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	Materia do módulo de formación básica			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
C1	Coñecer e identificar a estrutura e función do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe			
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Saber ás propiedades estructurais e funcionais das biomoleculas e o seu metabolismo con vistas ao exercicio da enfermeria	A2 A4	C1	D3 D4 D11
Saber distinguir o proceso de xeneración, almacenamento e uso da enerxía metabólica	A1 A4	C1	D1 D2 D3
Ser capaz de distinguir os sistemas moleculares e os procesos implicados no almacenamiento, replicación e expresión da información xenética	A3 A5	C1	D2 D3
Saber comprender os cambios moleculares asociados ás distintas situacións fisiolóxicas e patolóxicas	A2 A4	C1	D7 D9

Contidos	
Tema	
Introducción á bioquímica	
Bioloxía Celular	
Base da bioquímica	Bioelementos Biomoléculas Agua e disolucións Ácidos e Bases

Bioquímica estructural	Carbohidratos Lípidos Lipoproteínas Proteínas
Metabolismo Enerxético	Mitocondrias e obtención da enerxía Metabolismo dos hidratos de carbono Metabolismo dos lipidos e lipoproteínas Metabolismo nitroxenado
Información xenética	DNA e RNA Replicación Transcripción Traducción

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	36	72	108
Seminario	12	24	36
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Probas de resposta curta	1	0	1
Traballo	1	3	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición dos conceptos teóricos.
Seminario	Traballos individuais e grupais dos temas da materia. Posta en común de temas de actualidade relacionados coa materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Actividade académica desenvolvida polo profesorado, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a *tutorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual)

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Seminario	Avaliarase o coñecemento adquirido na elaboración de traballos individuais e *grupales. Teranse en conta os valores de cooperación, capacidade de traballo en grupo e responsabilidade individual e colectiva.	10	A1 A2 A3 A4 A5	C1	D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11
Exame de preguntas obxectivas	Avaliarase o coñecemento adquirido tanto de tipo práctico como teórico. Para superar a materia é necesario alcanzar un 40% do valor desta proba. En próbaa tipo test farase un desconto sobre os erros: por cada catro fallos réstase un acerto. Realizarase nas seguintes datas: na primeira oportunidade o 21-XII-2018 ás 18h e na segunda no día 1-VII-2019 ás 11 hs.	60	A1 A2 A3 A4 A5	C1	D1 D3 D4 D7
Probas de resposta curta	Avaliarase o coñecemento adquirido nas actividades desenvolvidas nos seminarios. Realizarase nas seguintes datas: na primeira oportunidade o 21-XII-2018 ás 18 h e na segunda no día 1-VII-2019 ás 11 hs.	10	A2 A3 A4	C1	D1 D4
Traballo	Avaliarase o coñecemento adquirido para a elaboración de traballos grupales (procura de bibliografía, organización de ideas...)	20	A1 A3 A4	C1	D1 D2 D3 D9

Outros comentarios sobre a Avaliación
Para poder superar a avaliación necesitarase ter unha nota de 5 sobre 10 no total da avaliación.

Bibliografía. Fontes de información
Bibliografía Básica
Bibliografía Complementaria
Cooper e Hausman, **La céula**, quinta,
Stryer, **Bioquímica**,
Lehninguer, **Princípios de bioquímica**,
Rawn, **Bioquímica**,
Lozano, **Bioquímica y biología molecular para las ciencias de la salud.**,
Alberts y otros, **Biología molecular de la célula**, cuarta,
Tymocko, Berg, Stryer, **Bioquimica Curso Básico**,
Mathews, Van Holde, Appling, Anthony-Cahill, **Bioquímica**, 4º Edición,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermaría comunitaria I				
Materia	Enfermaría comunitaria I			
Código	P51G140V01104			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	Fontúrbel Lliteras, Mª Teresa			
Profesorado	Diéguez Montes, María Paz Fontúrbel Lliteras, Mª Teresa Rodríguez García, María Dolores			
Correo-e	fonturbellliteras@hotmail.com			
Web	http://www.enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	Enfermería comunitaria I, materia do módulo de Ciencias da Enfermaría, e primeira parte da materia Enfermaría Comunitaria, introduce ao alumnado na valoración das diferentes situacións de saúde-enfermidade que afectan o individuo e á familia, ao longo do seu ciclo vital, como parte dunha comunidade, así como diferentes factores sociais determinantes de saúde que repercuten o estado de saúde, a epidemiología, a microbioloxía e a demografía son aspectos centrais nesta materia.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
B4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural
B8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade
B9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas
B10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade
C23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do entorno, para atender as persoas en situacións de saúde e enfermidade como integrantes dunha comunidade.
C24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde de individuos e grupos.
C25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.
C26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos da poboación, identificando as posibles causas de problemas de saúde.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D6	Habilidades nas relacións interpersoais
D7	Razoamento crítico
D8	Aprendizaxe autónomo
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Ser capaz de manexar o concepto saúde_enfermidade e de aplicar nocións de Demografía sanitaria	A1 A2	B4 B8 B9 B10	C23 C24 C25 C26	D4 D7 D11

Ser capaz de aplicar o método epidemiolóxico e os modelos causais	A1 A2	B4 B9 B10	C23 C24 C25 C26	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D11

Contidos	
Tema	
TEMA1. CONCEPTO DE SAÚDE E ENFERMIDADE	1. Concepto clásico de saúde 2. Concepto de saúde da OMS 3. Novas achegas ao concepto de saúde 4. Enfermidades. Clasificación
TEMA 2. FACTORES DETERMINANTES DA SAÚDE	1. Concepto de Lalonde 2. Importancia dos diversos factores 3. Actuacións sanitarias
TEMA 3. SAÚDE PÚBLICA E SAÚDE COMUNITARIA	1. A saúde pública clásica 2. Concepto actual de saúde pública 3. A saúde comunitaria 4. Enfermaría no contexto da saúde pública. Atención comunitaria
TEMA 4. DEMOGRAFÍA SANITARIA	1. Concepto 2. Fontes de información demográfica 3. Demografía estática 4. Demografía dinámica 5.- Estudo do desenvolvemento das poboacións e a súa repercusión sobre a saúde.
TEMA 5. IMPORTANCIA DO MEDIO NA SAÚDE	1. Augas de consumo 2. Augas residuais 3. Residuos sólidos. 4. Contaminación ambiental 5. Control de plagas 6. Control sanitario de alimentos 7. Vacunación 8. Urbanización
TEMA 6. OS AXENTES VIVOS E A SÚA IMPORTANCIA NA SAÚDE HUMANA	1. Conceptos xerais 2. Estrutura e clasificación 3. Relacións e interaccións 4. Microorganismos eucariotas: protozoos, hongos, algas
TEMA 7. MICROORGANISMOS PROCARIOTAS: AS BACTERIAS	1. Morfoloxía, fisioloxía e clasificación 2. Bacterias gram (+) e gram (-) 3. Mecanismos de patoxenicidade 4. Grupos principais de bacterias
TEMA 8. OS VIRUS	1. Concepto e características xerais 2. Tipos de virus e mecanismos de acción
TEMA 9. RECOLLIDA DE MOSTRAS PARA MICROBIOLOXIA	1. Normas básicas comúns á recollida nas mostras para microbioloxía 2. Calidade preanalítica na recollida de: ouriños, feces, esputo e outras mostras.
TEMA 10. MEDIDAS BÁSICAS NA PREVENCIÓN DA INFECCIÓN.	1. Conceptos básicos 2. Desinfección e esterilización 3. Lavado de mans: tipos e procedementos
TEMA 11. O MÉTODO EPIDEMIOLÓXICO	1. Conceptos básicos 2. Obxectivos
TEMA 12. A MEDICIÓN DA ENFERMIDADE	1. Medidas de frecuencia de enfermidade: incidencia e prevalencia 2. Medidas de asociación e medidas de impacto: risco relativo, risco atribuible, odds ratio 3. Causalidade
TEMA 13. ESTUDOS EPIDEMIOLÓXICOS	1. Clasificación dos estudos 2. Estudos descritivos 3. Estudos de caso-control 4. Estudos prospectivos de cohortes 5. Estudos experimentais ou de intervención

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	36	54	90

Traballos de aula	4	10	14
Seminario	8	32	40
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Probas de resposta curta	1	0	1
Estudo de casos	1	2	3
Resolución de problemas	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos de aula	O alumnado desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Están vinculados con actividades autónomas do estudante.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas. Poden inluir probas avaliables.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Resolución de dúbidas dos temas tratados nos seminarios, e apoio á procura de información e resolución de problemas
Traballos de aula	Apoio para a resolución de exercicios

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Exame de preguntas obxectivas	Proba final: inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta. Os/as alumnos/as seleccionarán unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Para superar esta proba o estudante ten que alcanzar o 50% do seu valor máximo. Realizarase nas seguintes datas: na primeira oportunidade o 17-XII-2018 18 h, e na segunda no 24-VI-2019, 18 h.	30	A1		C23 C24 C26	D1 D2 D3 D7
Probas de resposta curta	Proba final: inclúe preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os/os alumnos deben de responder de maneira directa en virtude dos coñecementos que teñen sobre a materia. A resposta que dá o/a alumno/a é breve. Para ser superada, é necesario alcanzar o 50% do seu valor máximo. Realizarase nas seguintes datas: na primeira oportunidade o 17-XII-2018 18 h, e na segunda no 24-VI-2019, 18 h.	30	A1 A2	B4	C23 C24	D1 D2 D3 D4 D7 D8
Estudo de casos	Proba que inclúe analise e resolución de casos ou situacións dos contidos relacionados coa Demografía. Realizarase nas seguintes datas: na primeira oportunidade o 21-XI-2018 18.30 h e no segunda no 24-VI-2019 18 h.	25	A1 A2	B4 B8 B9 B10	C23 C24 C26	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D11
Resolución de problemas	Proba que inclúe teoría, analise e resolución de casos ou situacións relativos ao método epidemiolóxico. Realizarase nas seguintes datas: na primeira oportunidade o 17-XII-2018 ás 18 h, e na segunda no 24-VI-2019, 18 h.	15	A1 A2		C23 C24 C25 C26	D1 D2 D3 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia, en calquera das oportunidades, o estudante ten que acadar o 50 % do valor das probas de resposta curta, test e da resolución de problemas de Demografía; só a partires deste momento sumarase o resto das cualificacións obtidas.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Piedrola Gil y otros, **Medicina Preventiva y Salud Publica**, 9ª,

Icart, Guardia, Isla, **Enfermería Comunitaria. Manuales de Enfermería**,

FRIAS OSUNA A., **Salud Pública y educación para la salud**,

Pagina web da conselleria de sanidade do servicio galego de saúde,

Pagina web INE,

Portal de la OMS,

Portal del MSC Ministerio Sanidad y Consumo,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría comunitaria II/P51G140V01206

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Anatomía humana: Anatomía humana/P51G140V01101
Bioquímica: Bioquímica/P51G140V01103
Psicoloxía: Psicoloxía/P51G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Fisioloxía: Fisioloxía				
Materia	Fisioloxía: Fisioloxía			
Código	P51G140V01105			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	Vázquez Castelo, José Luís			
Profesorado	Vázquez Castelo, José Luís			
Correo-e	joselvc@mundo-r.com			
Web	http://www.enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	Materia do módulo de formación básica			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
B3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría
C1	Coñecer e identificar a estrutura e función do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
C9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Ser capaz de comprender cal é a función normal do distintos aparello e sistemas do organismo normal.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B3	C1 C9	D1 D2 D3 D9
Ser capaz de adquirir os coñecementos fundamentais sobre os mecanismos que regulan as funcións dos distintos órganos e sistemas	A2 A4	B1	C1 C9	D1 D4 D7 D11

Contidos	
Tema	
1. Introdución á fisioloxía.	Introdución á fisioloxía.

2. Fisioloxía celular e histolóxica.	Introdución. Descubrimento. Tamaño e forma. Diversidade. Diferenciación. Tipos. Membrana celular. Funcións. *Citoplasma. *Organelas. Núcleo. Definición. Tipos de tecidos. Funcións e características.
3. Xenética.	Introdución. Xenética molecular: ADN e *ARN. *Gametogénesis. *Meiosis. Cromosomas. *Cariotipo. Código xenético. Herdanza e enfermidades xenéticas.
4. Fisioloxía dixestiva.	Definición. Misión principal. Organización *fisiológica: dixestión, *secreción, absorción, eliminación. Fisioloxía do fígado
5. Fisioloxía respiratoria.	Introdución. Misión principal. Fisioloxía respiratoria: ventilación, difusión, circulación. Regulación ventilación. Patrón respiratorio normal
6.Fisioloxía cardiovascular.	Corazón. Misión principal. Ciclo cardíaco. Fibras *miocárdicas. Sistema de condución. *Electrocardiograma. Gasto cardíaco. Pulso arterial. Presión arterial. Vasos sanguíneos: arterias, as veas e *capilares. Sistema *linfático
7. Fisioloxía renal e líquidos corporais.	Introdución. Misión principal. *Fisiologia renal: filtración, *reabsorción, *secreción. Regulación do volume *urinario e *plasmático. Ouriños. Regulación do *pH. Funcións *excretoras do *riñon: *endocrinas, *metabólicas. Medio interno. *Liquidos corporais. *Electrolitos. *pH.
8. Fisioloxía *endocrina.	Introdución. Funcións e estrutura de las hormonas. Regulación da *secreción hormonal. *Hipófisis. *Tiroides. *Paratiroides. Páncreas. *Suprarrenales. *Gónadas
9. Fisioloxía sanguínea.	Definición. Misión principal. Células *sanguineas: *eritrocitos, *leucocitos, plaquetas. Grupos sanguíneos. Plasma. *Coagulación.
10. Fisioloxía do sistema *inmunitario.	Introdución. Inmunidade *inespecifica. Inmunidade específica: inmunidade celular e inmunidade *humoral
11. Fisioloxía do aparello locomotor.	Tecido muscular *estriado: funcións, estrutura, fisioloxía da excitación e contracción muscular Fisioloxía comparada do músculo cardíaco e músculo liso.
12 . *Neurofisiología.	Definición e funcións xerais. Divisións *aferentes e *eferentes. Células del sistema nervioso: *neuroglia e neuronas. Clasificación neuronas: estrutural e funcional. Nervios e *fasciculos nerviosos. *Fisiologia del impulso nervioso. *Sinapsis. *Neurotransmisores

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	8	8	16
Presentación	4	4	8
Lección maxistral	66	132	198
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	0	1
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Resolución de problemas	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminario	Trátanse diversos temas da materia cunha abordaxe distinta e complementaria da sesión maxistral. Utilizarase material audiovisual e promoverase a participación do alumno.
Presentación	Traballo en grupo de temas da materia con presentación e exposición ao resto dos alumnos. Serán avaliados contribuíndo á nota final do alumno.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos da materia, Fisioloxía

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentación	Orientación e axuda na *búusqueda de contidos e na forma de presentalos

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Seminario	Asistencia e participación activa nos seminarios.	5	A1 A2 A3 A4 A5		C1	D1 D3 D7
Presentación	Calidade no contido e na exposición do traballo seleccionado	15		B1 B3	C1	D1 D2 D3 D4
Exame de preguntas de desenvolvemento	Proba final: é condición obrigatoria alcanzar nesta proba o 50% do seu valor para poder facer a avaliación global (suma de todas as probas avaliables) Realizarase en primeira oportunidade o día 30-V-2019 16:00 horas e en segunda o día 4-VII-2019 18:30 horas	40	A1		C1	D1 D2 D3 D4 D7
Exame de preguntas obxectivas	Proba final: preguntas de resposta multiple na que só unha é verdadeira. Desconto: por cada dous fallos un acerto. É condición obrigatoria alcanzar nesta proba o 50% do seu valor para poder facer a avaliación global (suma de todas as probas avaliables) Realizarase en primeira oportunidade o día 30-V-2019 16:00 horas e en segunda o día 4-VII-2019 18:30 horas	20			C1	D1 D3 D4 D7
Resolución de problemas	Proba correspondente á avaliación das actividades realizadas en seminarios: exercicios, problemas, figuras. É condición obrigatoria alcanzar nesta proba o 50% do seu valor para poder facer a avaliación global (suma de todas as probas avaliables) Realizarase en primeira oportunidade o día 30-V-2019 16:00 horas e en segunda o día 4-VII-2019 18:30 horas	20	A1 A2 A4 A5		C1	D1 D2 D3 D4 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Se un estudante non realiza durante o curso as actividades avaliables, na segunda oportunidade a súa avaliación farase sobre o 80% da materia, correspondente ao valor da proba final.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Thibodeau, Patton, **Anatomía y Fisiología**, actualizada,

Tortora, **Principios de Anatomía y Fisiología**, actualizada,

Stuart Ira Fox, **Fisiología humana**, actualizada,

Mulroney, Myers. Netter., **Fundamentos de Fisiología**, actualizada,

Arthur C. Guyton, **Tratado de Fisiología Médica**, actualizada,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría clínica I/P51G140V01204
Enfermaría clínica II/P51G140V01205
Enfermaría comunitaria II/P51G140V01206
Introdución á enfermaría clínica/P51G140V01201
Prácticas clínicas I/P51G140V01208

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Estatística: Estatística/P51G140V01106
Fundamentos de enfermaría/P51G140V01107
Idioma moderno: Inglés técnico/P51G140V01108

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/P51G140V01101
Bioquímica: Bioquímica/P51G140V01103

DATOS IDENTIFICATIVOS

Estatística: Estatística

Materia	Estatística: Estatística			
Código	P51G140V01106			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	Fontúrbel Lliteras, Mª Teresa			
Profesorado	Fontúrbel Lliteras, Mª Teresa González García, María			
Correo-e	fonturbellliteras@hotmail.com			
Web	http://www.enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	Materia do módulo de formación básica obligatoria.			

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles
B16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria
C8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Saber identificar, planificar e resolver un problema estadístico. Coñecer os fundamentos da probabilidade e as medidas utilizadas para describir, resumir, comparar e estimar a información.	A1 A2 A3 A4 A5	B6 B16	C8	D1 D2 D3 D4 D7
Ser capaz de adquirir elementos de xuízo crítico para valorar a súa utilización na resolución de problemas e toma de decisións nas Ciencias da Saúde	A1 A2 A3 A4 A5	B6 B16	C8	D4 D7 D11
Ser capaz de aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos cuidados da saúde (TIC)	A1 A2 A3 A4 A5	B16	C8	D9 D11

Contidos

Tema	
TEMA 1. Introdución ao método estatístico.	1. Estatística descritiva e estatística indutiva. 2. Poboación e mostra. 3. Métodos de mostraxe. 4. Tipos de variables.
TEMA 2. Organización dos datos.	1. Distribucións de frecuencias. 2. Táboas de distribución de frecuencias. 3. Representacións gráficas.
TEMA 3. Análise descritivo dos datos	1. Medidas de tendencia central 2. Parámetros de posición 3. Medidas de dispersión
TEMA 4. Series estatísticas de dúas variables	1. Correlación lineal 2. Regresión
TEMA 5. Modelos de distribucións	1. Distribución normal 2. Distribución t de Student 3. Distribución binomial 4. Distribución de Poisson
TEMA 6. Introdución ás técnicas de inferencia estatística	1. Estimación de parámetros. 2. Probas de hipótese. 3. Intervalos de confianza 4. Significación estatística
TEMA 7. Probas de hipóteses para variables cualitativas	1. A proba chi-cuadrado.
TEMA 8. Tecnoloxías da información e da comunicación	1. Os fundamentos das tecnoloxías da información e as comunicacións: Conceptos básicos. 2. Sector multimedia. Internet e tecnoloxías asociadas. 3. Servizos e ferramentas dispoñibles en Internet.
TEMA 9. Uso e manexo das tecnoloxías para o tratamento da información	1. Organización de datos, realización de cálculos e gráfico empregando o ordenador. 2. Elaboración e publicación de documentos mediante ferramentas on line dispoñibles en internet

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	30	30	60
Prácticas en aulas informáticas	6	18	24
Traballos de aula	10	40	50
Prácticas autónomas a través de TIC	2	6	8
Probas de resposta curta	1	0	1
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Resolución de problemas	2	4	6

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Prácticas en aulas informáticas	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas, e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo, desenvolvidas en aulas de informática.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Prácticas autónomas a través de TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense a través das TIC de maneira autónoma.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Prácticas en aulas informáticas	Apoio directo e persoal en relación as búsquedas de información bibliográfica e uso do programa Excel
Traballos de aula	Aclaración de dudas na resolución de exercicios e manexo da Excel.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Prácticas autónomas a través de TIC	Realizar catro actividades prácticas guiadas a proposta do profesorado, presentándoas no tempo e forma establecido para ser cualificadas. Datas límite da recepción de exercicios indicada a través do campus virtual. É necesario alcanzar un 50% do valor total da proba para superar a materia.	40	A1 A2 A3 A4 A5	B16	C8	D1 D2 D3 D7
Probas de resposta curta	Proba final: preguntas directas sobre un aspecto concreto que o alumnado debe responder de forma directa e breve. É necesario alcanzar un 50% do valor da proba para superar a materia. As datas de realización serán: 1ª oportunidade: 23-05-2019 18h. 2ª oportunidade: 3-07-2019 18h.	10	A1 A2 A3 A4 A5	B6		D1 D3 D4 D7 D9
Exame de preguntas obxectivas	Proba final: preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Aplicarase unha fórmula de desconto nas respostas erradas. É necesario alcanzar un 50% do valor da proba para superar a materia. As datas de realización serán: 1ª oportunidade: 23-05-2019 18h. 2ª oportunidade: 3-07-2019 18h.	20	A1 A2 A3 A4 A5			D1 D3 D4 D7 D9
Resolución de problemas	Proba final: exercicios de estatística aplicada. É necesario alcanzar un 50% do valor da proba para superar a materia. As datas de realización serán: 1ª oportunidade: 23-05-2019 18h. 2ª oportunidade: 3-07-2019 18h.	30	A1 A2 A3 A4 A5	B6		D1 D2 D3 D4 D7 D9

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

M. T. Icart Isern, M. L. Torrents García, B. Bermejo Fraile, J Canela Soler., **ENFERMERIA COMUNITARIA. EPIDEMIOLOGIA. Parte I. ESTADISTICA**,

Morton, R. F. y Hebel, J. R., **BIOESTADISTICA Y EPIDEMIOLOGIA**,

Sergas, **Paxina web da consellería de sanidade, do servizo galego de saúde. www.sergas.es**,

Xunta, **Iniciativas de modernización e innovación tecnolóxica. http://imit.xunta.es/**,

Universidad de Málaga, **Universidad de Málaga. www.bioestadistica.uma.es/libro/**,

INE, **Paxina web INE e do IGE. www.ine.es**,

OMS, **Portal de la OMS: http://www.who.int/en/**,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Fundamentos de enfermaría				
Materia	Fundamentos de enfermaría			
Código	P51G140V01107			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	Hermo Gonzalo, María Teresa Sánchez Radío, Silvia Esther			
Profesorado	Diéguez Montes, María Paz Hermo Gonzalo, María Teresa Sánchez Radío, Silvia Esther			
Correo-e	enfermeriamayte@gmail.com silvest55@hotmail.com			
Web	http://enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	Fundamentos de enfermería, é unha materia de a rama de coñecemento de ciencias de a enfermería cuxos contidos se estructuran en cinco unidades modulares que permitan que o estudante adquira os coñecementos, habilidades e actitudes necesarias para que o estudante adqueira as competencias propias de a materia en a disciplina.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
B2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
B5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas
B6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles
B8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade
B14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade
B15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais
B17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial
C15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os coidados, desde unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do coidado de enfermaría.
C16	Comprender desde unha perspectiva ontolóxica e epistemolóxica, a evolución dos conceptos centrais que configuran a disciplina de enfermaría, así como os modelos teóricos máis relevantes, aplicando a metodoloxía científica no proceso de coidar e desenvolvendo os plans de coidados correspondentes.
C17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
C18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información

D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
-Saber as teorías e modelos de a enfermería	A1 A2 A3 A4	B1 B2 B5 B8 B15	C15 C18	D1 D2 D7 D9 D11
-Ser capaz de aplicar a metodoloxía científica en o proceso de coidar	A5	B6 B14 B17	C16 C17	D3 D4

Contidos

Tema	
MÓDULO 1: Historia de a Enfermería.	- A prehistoria. Coidados de supervivencia. - O mundo clásico: Grecia e Roma. - A Idade Media. As Cruzadas. - A enfermería non mundo moderno. - O mundo Contemporáneo. - Florece Nigthingale. - Século XIX. Practicantes e Matronas. - Colexios Profesionais.
MÓDULO 2: Marco Conceptual	Concepto de marco teórico. Modelos máis representativos. - Modelos de coidados de Virginia Henderson. - Os autocuidados de Dorothea Orem. - Outros modelos de autocuidados. - Funcións e actividades de enfermería. - Leis e teorías.
MÓDULO 3: Proceso de atención de enfermería	Método de resolución de problemas. Principais teorías e modelos. Etapas do PAE. Plans de coidados.
MÓDULO 4: Patróns funcionais de saúde de *Marjorie Gordon.	Desenvolvemento dos patróns en busca dos elementos comúns co modelo de necesidades básicas de Virginia Henderson.
MÓDULO 5: *Procedementos básicos de enfermaría.	Nocións fundamentais que serven de base na práctica enfermeira. Precaucións estándar. Estrutura dun procedemento. Ingreso. Recepción e acomodación do usuario/a en unha unidade de hospitalización básica. Unidade do paciente.Ambiente terapéutico. Peso e talla. Rexistros: Normas de utilización dos rexistros. Planificación do alta de enfermaría. Coidados en relación coa hixiene e benestar do paciente: cama hospitalaria e aseo do paciente encamado e hixiene de cavidades naturais. Cambio de roupa do paciente segundo a situación. Coidados básicos en eliminación. Uso de cuñas e botellas urinarias. Constantes vitais: medición de signos vitais e interpretación de resultados. Manexo campo cirúrxico, do material cirúrxico básico, torundas. Colocación de luvas estériles. Preparación de medicamentos dispensados en bochas e viarias. Administración de medicamentos vía oral, rectal, muscular, subcutánea, intradérmica, transdérmica, inhalatoria, instilacións e tópica. Canalización subcutánea. Sondaxe rectal. Posición e correcta aliñación corporal do paciente encamado. Posicións dos/as usuarios/as nas exploracións e técnicas diagnosticas habituais. Glucemia capilar. Iniciación á sueroterapia. Iniciación á oxigenoterapia. Aerosolterapia. Nebulizaciones.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Presentación	1	6	7
Obradoiro	18	54	72

Lección maxistral	52	78	130
Seminario	4	8	12
Probas de resposta curta	1	0	1
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Práctica de laboratorio	1	1	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante a docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de xeito individual ou en grupo.
Obradoiro	Actividades enfocadas a adquisición de coñecementos, habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte da profesora e actividades individuais e/ou grupales que desenvolven os estudantes.
Lección maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudantado.
Seminario	Actividades enfocadas o traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Atención personalizada

Metodoloxías	**Descrición**
Seminario	Atención e resolución de dúbidas relacionadas cos contidos dos seminarios
Presentación	Resolución de dúbidas relacionadas cos traballos
Obradoiro	Apoio a adquisición de habilidades manipulativas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Presentación	Traballos grupais presentados na clase mediante exposición Powerpoint , e entrega do correspondente traballo en formato papel ó en formato electrónico.	6	A1 A3 A4	B14	C15 C16	D1 D2 D3 D4
Seminario	Participación activa e elaboración dun exercicio relacionado cos seminarios do manexo da taxonomía NANDA-NOC-NIC	6	A1 A2 A3 A4 A5	B2 B5 B14	C16 C17 C18	D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11
Probas de resposta curta	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. O alumnado deben responder de xeito directo e breve en base a os coñecementos que teñen sobre a materia. Para superar a materia é necesario alcanzar o 50% do valor desesta proba 1º oportunidade: 20-V-2019 a as 16h 2º oportunidade: 2-VII-2019 a as 16h	20	A1 A5	B1 B2		D7
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Aplícarase fórmula de desconto segundo número de fallos. Para superar a materia é necesario alcanzar o 50% de o valor desta proba 1º oportunidade: 20-V-2019 a as 16h 2º oportunidade: 2-VII-2019 a as 16h	40	A1 A5	B17		D1 D2 D3 D4

Práctica de laboratorio	A realización dos talleres é obrigatoria. É condición ter aprobadas as probas practicas designadas polo profesorado para superar a asignatura. 1ª oportunidade: 2, 8 e 9 de maio de 2019 as 9,30 h 8-05-2019 as 18,30 h 7-05-2019 as 16 horas 2ª oportunidade: 2 -07-2019 as 18h.	28

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

P. Donahue, **Historia de la Enfermeria**, Harcourt,

PotterlPerry, **Fundamentos de Enfermeria**, Mosby,

C. Garcia Martin, **Historia de la Enfermeria**, Harcourt,

R.L. Wesley, **Teorias y Modelos de enfermeria.**, Interamericana,

Marriner, **Modelos y Teorias en Enfermeria**, Mosby,

Ackley y Ladwig, **Manual de diagnosticos de Enfermeria**, Mosby,

Murray, **Proceso de atencion de enfermeria**, Interamericana,

L. Carpenito, **Diagnostico de Enfermeria**, Interamericana,

Alfaro-LeFevre, Rosalinda, **El pensamiento crítico y juicio clínico en enfermería**, Elsevier-Masson,

M.Jonhson, **Vinculos NANDA,NOC y NIC**, Elsevier,

Alfaro-LeFevre, Rosalinda, **Aplicación del proceso enfermero. 5ª ed**, Masson,

Proceso enfermero desde el modelo de cuidados de V.Henderson, Ilustre Colegio de Enfermeros de Jaén,

Luis Rodrígo M. Teresa, **Los diagnósticos enfermeros:revisión crítica y guía práctica**, Masson,

Luis Rodrígo M. Teresa, **Historia de la enfermería: evolución histórica del cuidado**, Elsevier,

Nanda Internacional, **Diagnósticos Enfermeros definición y clasificación**, Elseviver,

Nanda Internacional, **Clasificación de intervenciones de enfermería (NIC)**, Elseviver,

Nanda Internacional, **Clasificación de resultados de enfermería (NOC)**, Elseviver,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría clínica I/P51G140V01204
Farmacoloxía e dietética/P51G140V01203
Introdución á enfermaría clínica/P51G140V01201

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Estatística: Estatística/P51G140V01106
Fisioloxía: Fisioloxía/P51G140V01105
Idioma moderno: Inglés técnico/P51G140V01108

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/P51G140V01101
Bioquímica: Bioquímica/P51G140V01103
Enfermaría comunitaria I/P51G140V01104
Psicoloxía: Psicoloxía/P51G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Idioma moderno: Inglés técnico				
Materia	Idioma moderno: Inglés técnico			
Código	P51G140V01108			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Pontevedra)			
Coordinador/a	González García, María			
Profesorado	González García, María			
Correo-e	inglestecnico.enf@gmail.com			
Web	http://enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	A materia ten como finalidade o desenvolvemento das competencias comunicativas orais e escritas do alumnado e o coñecemento de léxico especializado relacionado coas ciencias da saúde en xeral e coa enfermaría en particular.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles
B16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria
C8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisions
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Ser capaz de entender, en inglés, conferencias simples, coloquios e relatorios académicos sobre temas médicos o sanitarios	A1 A3 A5		C8	D1 D3 D7
Ser capaz de expoñer presentacións científicas en inglés con bo estilo	A2 A3 A4 A5	B6 B16	C8	D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11

Contidos	
Tema	
Tema 1. INTRODUCTION	1. Presentación da materia. 2. Recursos para a busca de información no ámbito das ciencias da saúde (diccionarios, glosarios, páxinas especializadas, etc..).

Tema 2. THE HUMAN BODY	1. Introdución á terminoloxía de ciencias da saúde. 2. Principais partes do corpo humano (nome común vs. nome científico). Sufixos e prefixos latinos. 3. Principais órganos do corpo humano e a súa función. 4. Instrucións e peticións amables. Uso do imperativo. Preposicións, verbos preposicionais e phrasal verbs. 5. Comprensión de textos relacionados co tema.
Tema 3. THE HOSPITAL	1. Persoal sanitario e non sanitario do hospital. 2. O hospital. Describir localizacións. Preposicións de lugar e de movemento. 3. Uso do presente simple e continuo. 4. Comprensión de textos relacionados co tema.
Tema 4. HOSPITAL ADMISSIONS	1. Transferencia de información persoal. Presentacións. Saúdos. 2. Realización de preguntas (estilo directo e indirecto). 3. Uso das abreviaturas médicas en inglés. 4. Uso do pasado simple e pasado continuo. 5. Comprensión de textos relacionados co tema.
Tema 5. HEALTH AND ILLNESS	1. Termos relacionados coa saúde e a enfermidade. 2. Preguntar sobre as necesidades do paciente. 3. Vocabulario relacionado con signos e síntomas comúns. 4. Termos e expresións relacionados coa dor. 5. Expresións de amabilidade. Consellos. Advertencias. 6. Comprensión de textos relacionados co tema.
Tema 6. MEDICATION	1. Tipos e formas de medicación. 2. Vocabulario sobre medidas e expresións numéricas. 3. Prospecto e etiqueta do medicamento. 4. Uso do futuro. 5. Comprensión de textos relacionados co tema.
TEMA 7. SCIENTIFIC TEXTS	1. Textos científicos e a súa estrutura. 2. Técnicas de comprensión lectora. 3. Uso de conectores para o discurso. 4. Uso da voz pasiva na redacción de textos científicos. 5. Análise e comprensión de textos específicos.
Tema 8. PRESENTATIONS IN ENGLISH	1. Como presentar os datos de forma efectiva (uso de gráficas, imaxes). 2. Estratexias de comunicación (cómo presentarse, captar a atención do público, pronuncia, retroalimentación). 3. Estrutura da presentación (introdución, corpo e conclusión). 4. Uso de conectores para o discurso.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	26	26	52
Seminario	14	7	21
Traballo tutelado	3	30	33
Presentación	6	18	24
Titoría en grupo	4	4	8
Resolución de problemas	4	8	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición de léxico, estruturas gramaticais e contidos dos temas de estudo.
Seminario	Realización de exercicios orais e escritos relacionados cos distintos temas impartidos nas clases teóricas.
Traballo tutelado	Lectura e comprensión de textos en inglés: traducións e comentarios de texto relacionados cos exercicios e a materia abordada nas clases maxitrais e nos seminarios.
Presentación	Sesións de clase expositivas de contidos en inglés: realización de presentacións orais en grupo.
Titoría en grupo	Entrevistas co alumnado para asesoramento/desenvolvemento dos traballos en grupo

Atención personalizada	
Metodoloxías	**Descrición**
Traballo tutelado	Resolución de problemas, corrección dos traballos realizados e consulta de información, de forma presencial (na aula ou nas titorías) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Titoría en grupo	Entrevistas co alumnado de forma presencial na aula ou a través da ferramenta de grupos da plataforma Tema para a resolución de dúbidas relacionadas cos traballos en grupo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Seminario	Avaliarase a participación e a actitude/aptitude nos seminarios ao longo do curso, e comprobarase o grado na adquisición de competencias por parte do estudantado.	15	A1 B6 D4 A2 D7 A3 D11
Traballo tutelado	Os traballos tutelados (traducións e comentarios de texto), que servirán para valorar as competencias adquiridas nos seminarios, deberán ser entregados na clase nas datas establecidas pola profesora ao longo do curso. No caso de non ter presentado ou superado estes traballos na primeira oportunidade, o/a alumno/a terá que porse en contacto coa profesora para que lle indique uns traballos alternativos na segunda oportunidade.	15	A1 B16 D1 A2 D2 A3 D3 D7
Presentación	Valorarase a correcta realización dun traballo e a súa presentación oral en grupo, que deberá ser exposta nas clases de seminario nas datas establecidas pola profesora ao longo do curso. No caso de non ter presentado ou superado este traballo na primeira oportunidade, o/a alumno/a terá que porse en contacto coa profesora para que lle indique un traballo alternativo na segunda oportunidade.	10	A2 B16 C8 D1 A4 D3 D7 D9
Resolución de problemas	Avaliarase a correcta realización da proba que terá lugar nas datas oficiais de exame establecidas. Primeira oportunidade: 14-V-2019, ás 18 h Segunda oportunidade: 25-VI-2019, ás 18 h Para superar a materia é imprescindible acadar o 50 % do valor da proba e só a partir deste momento sumarase o resto das probas avaliables.	60	A1 D1 A2 D4 A3 D7 A5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Allum, Virginia and McGarr, Patricia, **Cambridge English for Nursing. Pre-intermediate Student's Book**, Cambridge University Press, 2010

Allum, Virginia and McGarr, Patricia, **Cambridge English for Nursing. Intermediate Student's Book**, Cambridge University Press, 2008

Citores, Ruth and Pellegrinelli, Marco, **Healthy English**, Elsevier Masson, 2009

Glendinning, Eric and Howard, Ron, **Professional English in Use Medicine**, Cambridge University Press, 2007

Grice, Tony and Greenan, James, **Oxford English for Careers: Nursing 1**, Oxford University Press, 2009

American Nurses Association. http://www.nursingworld.org/,

British Medical Journal. http://www.bmj.com/,

World Health Organization http://www.who.int/en/,

National Institute of health (US) web page: http://medlineplus.gov/,

BBC (Health section): http://www.bbc.co.uk/health/,

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Estatística: Estatística/P51G140V01106
Fisioloxía: Fisioloxía/P51G140V01105
Fundamentos de enfermaría/P51G140V01107

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/P51G140V01101
Bioquímica: Bioquímica/P51G140V01103
Enfermaría comunitaria I/P51G140V01104
Psicoloxía: Psicoloxía/P51G140V01102